

บทนำ

ระบอบกษัตริย์เอกราชปิตัยในยุโรปถึงสมัยสงครามนโปเลียน

1. กำเนิดระบอบกษัตริย์เอกราชปิตัย

- 1.1) ความหมาย
- 1.2) อำนาจเทวสิทธิ์

2. ระบอบกษัตริย์เอกราชปิตัยและระบอบรัฐสภา

- 2.1) ระบอบกษัตริย์ในฝรั่งเศส
พระเจ้าหลุยส์ที่ 14 (ค.ศ. 1643–1715)
- 2.2) การลดพระราชอำนาจของกษัตริย์และระบอบรัฐสภา
การปฏิวัติสองครั้งในอังกฤษ
 - 2.2.1 การปฏิวัติเพียวริตัน (The Puritan Revolution : ค.ศ. 1642–1649)
 - 2.2.2 การปฏิวัติอันรุ่งเรือง (The Glorious Revolution : ค.ศ. 1688–1689)

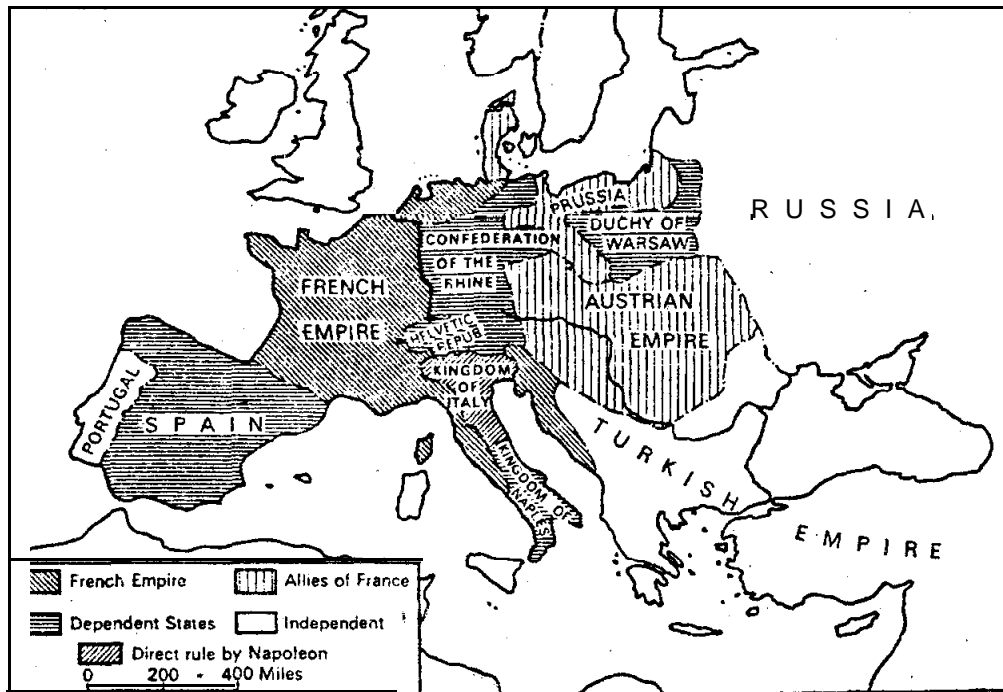
3. การล้มล้างระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ในฝรั่งเศส

4. ชุคนโปเลียนและบทบาทของประเทศต่าง ๆ ในการรักษาดุลอำนาจ

- 4.1) ชุคนโปเลียน
- 4.2) การสร้างอำนาจของนโปเลียน

5. บทบาทของประเทศต่าง ๆ ในการรักษาดุลอำนาจ

- 5.1) การรวมพันธมิตรครั้งที่หนึ่ง : สนธิสัญญาแอมโบ โฟร์มีโอ ค.ศ. 1797
- 5.2) การรวมพันธมิตรครั้งที่สอง : สนธิสัญญาอุเนวิลด์ ค.ศ. 1801 และ
สนธิสัญญาอาเมียงส์ ค.ศ. 1802
- 5.3) การรวมพันธมิตรครั้งที่สาม
- 5.4) เหตุการณ์ร้อยวัน (The Hundred Days) : การรวมพันธมิตรครั้งที่สี่

แผนที่ "NAPOLEONIC EUROPE, 1810"

พระเจ้านโปเลียนในสงครามที่ Wagram

บทนำ

ระบอบกษัตริย์เอกราชปิตัยในยุโรปถึงสมัยสงครามโปเลียน

1. กำเนิดระบอบกษัตริย์เอกราชปิตัย

1.1 ความหมาย ระบอบกษัตริย์เอกราชปิตัย ก็คือระบอบการปกครองที่อำนาจตกอยู่ในมือของกลุ่มปกครองหรือผู้ปกครองคนเดียว ซึ่งในปัจจุบันนี้จะอธิบายว่าเป็นการปกครองภายใต้ผู้ปกครองเผด็จการ หรือเป็นระบอบที่มีลักษณะตรงกันข้ามกับระบอบการปกครองภายใต้รัฐธรรมนูญ¹ กษัตริย์เอกราชปิตัยจะปกครองโดยใช้อำนาจเทวสิทธิ์ ซึ่งหมายถึงว่ากษัตริย์จะขึ้นตรงต่อพระเจ้าเป็นเจ้า (God) เท่านั้น

พัฒนาการของระบอบเอกราชปิตัยสมัยใหม่นั้น เกิดขึ้นภายหลังระบอบศักดินาสวามิภักดิ์ที่แม้จะมีกษัตริย์เหมือนกันแต่กษัตริย์นั้นจะทรงปกครอง “ด้วยพระกรุณาจากพระเจ้าเป็นเจ้า” และมีได้ทรงอยู่เหนือกฎหมายที่ใช้ในการปกครองแล้ว² จนกระทั่งต่อมาเมื่อระบอบศักดินาสวามิภักดิ์เสื่อมลงเกิดมีชนชั้นกลาง (middle class) หรือพ่อค้าที่ต้องการความปลอดภัยทางการค้า จึงเกิดความต้องการระบอบกษัตริย์ตามมา ระบอบกษัตริย์จะกลายเป็นสัญลักษณ์ของลัทธิชาตินิยม (nationalism) ในฝรั่งเศส สเปน และอังกฤษ เป็นต้นกำเนิดของชาติรัฐ (nation-states) ในตอนปลายคริสต์ศตวรรษที่ 15 ที่จะรุ่งโรจน์สืบต่อมากว่า 200 ปี และยังทำให้สามารถอธิบายลักษณะชัดเจนของระบอบกษัตริย์เอกราชปิตัยด้วยพระบรมราชโองการของพระเจ้าหลุยส์ที่ 14 “L'état, c'est moi (“I am the state”) จนถึงสมัยแห่งการปฏิวัติ

¹ Funk & Wagnalls, **New Encyclopaedia, Volume I** (A to American Elk), P. 90.

(“ปรัชญาเกี่ยวกับระบอบกษัตริย์เอกราชปิตัยของฌ็อง โบบอดีง (Jean Bodin) ค.ศ. 1530–1596 คือ “กษัตริย์เอกราชปิตัยจะทรงไว้ซึ่งพระราชอำนาจของเทพ (God) ไม่มีผู้ใดทรงมีปัญญายิ่งกว่าพระองค์” ส่วนแนวคิดของโทมัส ฮอบบส์ (Thomas Hobbes) : ค.ศ. 1588 – ค.ศ. 1679 คือ กษัตริย์เอกราชปิตัยทรงมีอำนาจสั่งการที่ไม่มีผู้ใดโต้แย้งได้ และผู้อยู่ใต้ปกครองก็ไม่มีสิทธิก่อการปฏิวัติแม้ว่าผู้ปกครองจะเป็นทรราชก็ตาม

และแนวคิดของฌัก บอสซูเอท์ (Jacques Bossuet) : ค.ศ. 1627 – ค.ศ. 1724 อธิบายว่า “อำนาจกษัตริย์เอกราชปิตัยมีพื้นฐานมาจากศาสนา กล่าวคือ ผู้ปกครองจะปกครองในฐานะตัวแทนของพระเจ้า”

² Mckay Hill Buckler, **A History of Western Society Volume I : From Antiquity to The Enlightenment** (Boston : Houghton Mifflin Company, 1983), p. 556.

จากสมัย “การปฏิวัติอันรุ่งเรือง” (Glorious Revolution) ในประเทศอังกฤษ (ค.ศ. 1688) ได้มีผลให้อำนาจกษัตริย์ถูกลดลงตามลำดับไปอยู่ในมือของรัฐสภาและการคำนึงถึงเรื่อง สิทธิมนุษยชน (Human Rights) จะทวีความสำคัญมากขึ้นทำให้ยังคงมีแต่พระมหากษัตริย์พระองค์อื่น ๆ ในยุโรปเท่านั้น ที่ยังคงนิยมในเรื่อง “เทวสิทธิของกษัตริย์” (divine-rights of kings) อยู่

1.2 อำนาจเทวสิทธิ คือปัจจัยพื้นฐานประการหนึ่งที่สนับสนุนอำนาจกษัตริย์ เอกาธิปไตย ส่วนอำนาจอื่น ๆ ที่สนับสนุนให้เกิดอำนาจสมบูรณาญาสิทธิราชย์ก็คือ ศาสนา ซึ่งอำนาจทั้งสองนี้ได้หนุนเนื่องให้ระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ หรือเอกาธิปไตยเจริญถึงที่สุดในปี ค.ศ. 1650 ดังที่ได้กล่าวมาแล้วคือรัชสมัยพระเจ้าหลุยส์ที่ 14 ซึ่งพระองค์และประเทศฝรั่งเศสจะมีอิทธิพลครอบงำประวัติศาสตร์การเมืองของยุโรปทั้งหมดทำให้ระยะระหว่าง ค.ศ. 1661 – ค.ศ. 1715 ได้ชื่อว่าเป็นยุคของพระเจ้าหลุยส์ที่ 14 (Age of Louis XIV) และเป็นตัวอย่างของประวัติศาสตร์การเมืองยุคต่อมาได้ใช้กำหนดลักษณะของกษัตริย์สมบูรณาญาสิทธิราชย์ และปรมิตตญาสิทธิราชย์ที่ควรจะเป็นได้

ฝรั่งเศสในสมัยราชวงศ์บูร์บง คือ ฝรั่งเศสที่มีฐานะเป็นชาติผู้นำของยุโรป ในปี ค.ศ. 1763 ราชวงศ์บูร์บงจะมีอิทธิพลเหนือราชวงศ์แฮปส์เบิร์กที่เวียนนา และสเปนตกไปอยู่ในฐานะเป็นรอง แต่ในเวลาต่อมาอังกฤษก็สามารถสถาปนาตนเองเป็นผู้นำในการรักษาดุลอำนาจ (balance of power) ในยุโรปภายหลังสมัยการปฏิวัติเพียวริตัน (Puritan Revolution) และภายหลังสงคราม 7 ปี (ค.ศ. 1756 – ค.ศ. 1763) *ก็สามารถเข้าแทนที่ฝรั่งเศส และกลายเป็นคู่แข่งกันกันอย่างสำคัญในสมัยสงครามนโปเลียนซึ่งสิ้นสุดลงในปี ค.ศ. 1815 ในระหว่างการแข่งขันกันนั้น ทั้งสองฝ่ายต่างก็มีสิ่งที่ต้องสูญเสีย คือ ฝรั่งเศสต้องสูญเสียอาณานิคมของตนในโลกใหม่และในอินเดีย และอังกฤษต้องสูญเสีย อาณานิคม 13 รัฐในอเมริกาทั้งต่อมา อเมริกาก็ยังได้ประกาศเอกราชในปี ค.ศ. 1776 ด้วย

สำหรับสถานะของประเทศต่าง ๆ ที่เสื่อมลงตามลำดับ ก็คือ สวีเดน โปแลนด์ และจักรวรรดิออตโตมัน โดยเฉพาะระยะปี ค.ศ. 1650 จนถึงตอนปลายคริสต์ศตวรรษที่ 18 ได้เกิด ประเทศมหาอำนาจใหม่ขึ้นหลายประเทศ ส่วนใหญ่เป็นประเทศที่ยังคงมีระบอบกษัตริย์ที่

*The Seven Years' War (ค.ศ. 1756–1763) คือสงครามฝรั่งเศส-อินเดีย (French and Indian War) มีผลดีต่ออังกฤษ คือการได้อาณานิคมของฝรั่งเศสในอินเดียและแคนาดา กลายเป็นประเทศที่มีอาณานิคมกว้างใหญ่ การค้ารุ่งเรือง และมีอำนาจทางนาวิกที่ไม่มีใครทำได้ต่อมาถึง 150 ปี สงครามเจ็ดปีนี้กลายเป็นสงครามที่แสดงถึงการปฏิวัติทางการทูตในคริสต์ศตวรรษที่ 18 (Diplomatic Revolution) คือการเปลี่ยนสภาพที่เคยเป็นศัตรูมาเป็นมิตรและการเปลี่ยนมิตรไปเป็นศัตรู กล่าวคือ พระนางมาเรีย เทเรซ่า แห่งออสเตรีย กลับไปเป็นมิตรกับศัตรูเก่าคือฝรั่งเศส ทำการต่อต้านกษัตริย์เฟรเดอริก แห่งปรัสเซีย โดยมอบดินแดนลุ่มแม่น้ำไรน์ให้ฝรั่งเศส ส่วนอังกฤษไปเป็นมิตรกับปรัสเซีย

ไม่มีอำนาจเต็มทีนัก ทั้งยังมีปัญหาเกี่ยวกับประเทศเพื่อนบ้านตลอดเวลา ประเทศเหล่านี้ก็คือ ประเทศโปรตุเกส ออสเตรีย โปแลนด์ และประเทศคู่แข่งของรัสเซียคือ สวีเดน โปแลนด์ และ จักรวรรดิออตโตมัน เป็นต้น

2. ระบอบกษัตริย์เอกราธิปไตยและระบอบรัฐสภา

2.1 ระบอบกษัตริย์เอกราธิปไตยในฝรั่งเศส

กษัตริย์ผู้ทรงยุติสงครามศาสนาในฝรั่งเศส และทรงเปลี่ยนจากการนับถือนิกาย โปรเตสแตนต์ (Huguenot) มาเป็นแคทอลิก ดำเนินการประกาศแห่งเมืองนังต์ (Edict of Nantes) ค.ศ. 1598 คือ พระเจ้าเฮนรี่ที่ 4 (ค.ศ. 1598 – ค.ศ. 1610) ทรงเป็นผู้สถาปนาระบอบเอกราธิปไตยของฝรั่งเศส (French absolutism) ได้แก่การปฏิเสธบทบาทของสภาขุนนาง ลดภาษีให้ ขวานา และแสดงพระองค์เป็นผู้เชี่ยวชาญในการจัดการเรื่องเศรษฐกิจของประเทศ ทรงมีอักรมหาเสนาบดีคู่พระทัยคือ ซัลลี (Sully : ค.ศ. 1560--1641) ผู้ริเริ่มการส่งเสริมการค้าโพ้นทะเล จัดระบบการขนส่ง และยังมีคามฝันอันยิ่งใหญ่คือการจัดองค์กรเพื่อสันติภาพระหว่างประเทศ ด้วย นำเสียดายที่เฮนรี่ที่ 4 ทรงปกครองประเทศได้ไม่นานนักก็ถูกลอบปลงพระชนม์โดยคน เสียสดี ทำให้เกิดสงครามกลางเมือง และ งานปรับปรุงประเทศต้องยุติลง

รัชสมัยต่อมาก็คือ ยุวกษัตริย์หลุยส์ที่ 13 (ค.ศ. 1610–1643) ทรงมีพระราชมารดา คือ พระนางมารี เดอ เมดิชี (Marie de' Medici) เป็นผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ ได้ทรงแต่งตั้งให้ อาร์มิงด์ ฌอง ดู เบลสซ์ – คาร์ดินัล ริเชอลิเออ (ค.ศ. 1585 – ค.ศ. 1642) เป็นอัครมหาเสนาบดี ผู้มีอำนาจเต็ม มีนโยบายสำคัญคือ การสถาปนาพระราชอำนาจ กษัตริย์เป็นอำนาจอธิปไตยได้กลายเป็นระบอบอันเป็นที่ยอมรับในยุโรป ถึงในตอนปลายคริสต์ศตวรรษที่ 17 ริเชอลิเออก็สามารถ กำจัดอำนาจขุนนางด้วยวิธีการ ลดจำนวนผู้มีสิทธิสืบตระกูล หรือถ้าขุนนางผู้ใดมีส่วนร่วมในการปฏิวัติ เช่น ดุ๊กเดอ มอนต์ มอเรนซ์ (Duke de Montmorence) พระนัดดาของพระเจ้าเฮนรี่ที่ 4 ก็ให้ตัดสินประหารชีวิตเสียในปี ค.ศ. 1632 พยายามกีดกันขุนนางผู้มีอำนาจคนใดเข้ามาร่วม เป็นสมาชิกในสภาของกษัตริย์ด้วย และในที่สุดก็ได้นำประเทศเข้าสู่สงครามสามสิบปี*

ผู้ที่เป็นเสมือนทายาทนโยบาย สืบต่อจาก ริเชอลิเออ คือมาซาแรง (Jules Mazarin : ค.ศ. 1602–1661) นักการทูตอิตาลีเชื้อสายชาวยุโรป ซึ่งได้เป็นพระคาดีนัลใน ค.ศ. 1641 และ

*สงครามสามสิบปี หรือ “สงครามยุโรป” (ค.ศ. 1618 – ค.ศ. 1648) เป็นสงครามระหว่าง เยอรมันคาทอลิก และ โปรเตสแตนต์ มีประเทศ ฝรั่งเศส ออสเตรีย และประเทศในสแกนดิเนเวีย ร่วมด้วย สิ้นสุดลงด้วยการทำสนธิสัญญาเวสต์ฟาเลีย เป็นสงครามที่ทำความเสียหายแก่ชาวเยอรมันมาก กล่าวคือ ทำให้การรวมเยอรมนีล่าช้าไปหลายร้อยปี

ได้เป็นพลเมืองฝรั่งเศสใน ค.ศ. 1643 เมื่อพระเจ้าหลุยส์ที่ 13 สวรรคต ยุวกษัตริย์ หลุยส์ที่ 14 มีผู้สำเร็จราชการคือ พระราชินีแอนน์ แห่งออสเตรียทำให้มาซาแรงได้ดำเนินนโยบายของตนอย่างเต็มที่ คือการต่อต้านระบอบฟิวต์ล และดำเนินการรวมอำนาจเข้าสู่ศูนย์กลางเช่นเดียวกับริชอลิเออ แต่ความพยายามสร้างพระราชอำนาจของกษัตริย์อย่างเต็มที่นั้น ได้ทำให้เกิดสงครามกลางเมือง ที่เรียกว่า "Fronde" ซึ่งในประวัติศาสตร์ถือว่าเป็นสงครามของพวกขุนนาง ที่ทำการต่อสู้พระราชอำนาจของกษัตริย์เป็นครั้งสุดท้าย สงครามนี้ดำเนินอยู่เกือบ 12 ปี พวกขุนนางจึงเกิดขัดแย้งกันเอง และเป็นฝ่ายพ่ายแพ้ในที่สุด

พระเจ้าหลุยส์ที่ 14 (ค.ศ. 1643-1715) ทรงเป็นกษัตริย์ที่ทรงปกครองยาวนานที่สุดในยุโรป เนื่องจากทรงมีพระประสพการณ์จากสงครามกลางเมือง และครั้งหนึ่งเคยถูกฝูงชนบุกเข้าถึงห้องพระบรรทม จึงทรงเห็นว่าควรจะสถาปนาพระราชอำนาจของพระองค์ให้สูงสุด จึงจะทำให้ทรงปลอดภัยได้ ดังนั้น ในครั้งหลังของคริสต์ศตวรรษที่ 17 จึงได้ถูกเรียกว่าเป็น "The Grand Century," "The Age of Magnificence" หรือที่ โวลแตร์ เรียกว่า "The Age of Louis XIV" อำนาจของพระเจ้าหลุยส์ที่ 14 กลายเป็นอำนาจที่มั่นคงที่สุด เพราะภายหลังที่มาซาแรงถึงแก่กรรมในปี ค.ศ. 1661 พระเจ้าหลุยส์ที่ 14 ก็ได้ทรงทำให้ประเทศฝรั่งเศสรุ่งโรจน์ขึ้นภายใต้การปกครองโดยการทรงใช้พระราชอำนาจอย่างจริงจังไม่ใช่เป็นเพียงการได้ชื่อว่าทรงมีพระราชอำนาจเท่านั้น โดยเฉพาะพระบรมราชโองการที่ทรงประกาศ และแพร่หลายมาถึงปัจจุบัน ว่า "ข้าพเจ้าคือรัฐ" (L'etat c'est moi : I am the state)

2.2 การลดพระราชอำนาจของกษัตริย์และระบอบรัฐสภาอังกฤษกับการปฏิวัติสองครั้ง

การลดอำนาจกษัตริย์และการย้ายเรื่องสิทธิมนุษยชน (Human Rights) แทนที่นั้นเกิดขึ้นจากการปฏิวัติสองครั้งในคริสต์ศตวรรษที่ 17 การทำท้าวระหว่างสองอำนาจที่เกิดขึ้นก็คือระหว่างอำนาจกษัตริย์สมบูรณาญาสิทธิราชย์ และการใช้อำนาจโดยรัฐสภาทำให้เกิดสงครามกลางเมืองสองครั้ง และทำให้เกิดการสรุปทวิพาคย์ เป็น 3 นัยคือ

ก. ข้อเสนอเรื่องอำนาจอธิปไตยว่าควรเป็นของกษัตริย์หรือสภา เป็นการพิจารณาถึงเรื่องอำนาจสูงสุดในการปกครองว่าควรหรือไม่ที่จะมีรัฐธรรมนูญปกครองประเทศ

ข. ข้อเสนอเรื่องควรมีศาสนาประจำชาติหรือไม่? (คือ แองกลิคัน เชิร์ช ซึ่งมีลักษณะคล้ายศาสนาโรมันแคทอลิกอยู่มาก) หรือ ควรจะเปิดโอกาสให้นิกายโปรเตสแตนต์ต่าง ๆ ได้เป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปด้วย

*"Fronde" หมายถึงหนึ่งสัดัก และ "frondeur" แต่เดิมก็คือชาวบ้านที่ชอบขว้างโคลนใส่รถคนรวย ส่วนในระหว่างสงครามกลางเมืองครั้งนี้จะหมายถึงพวกขุนนางและพวกคนชั้นกลางชั้นสูง

ค. ข้อเสนอเรื่องเกี่ยวกับสังคมและเศรษฐกิจ คือเป็นการสมควรหรือไม่ที่จะเปิดโอกาสให้ชนชั้นกลางได้มีส่วนร่วมในการปกครองด้วย

การปฏิวัติสองครั้งในอังกฤษ

2.2.1 การปฏิวัติเพียวริตัน¹ (The Puritan Revolution : 1642-1649) ได้เกิดสงครามกลางเมืองระหว่างสองฝ่าย คือ “Royalists” (Cavaliers) ได้รับการสนับสนุนจากขุนนางเจ้าของที่ดินโรมันแคทอลิกและแองกลิคันส่วนใหญ่ กับอีกฝ่ายหนึ่งคือ “Parliamentarians” (Roundheads) ได้รับการสนับสนุนจากนักธุรกิจ เกษตรกร และนิกายโปรเตสแตนต์อื่น ๆ ผลปรากฏว่าฝ่าย Roundheads ภายใต้การนำของ โอลิเวอร์ครอมเวลล์ เป็นฝ่ายชนะ ดำเนินการปกครองภายใต้ระบบ “Commonwealth” พระเจ้าชาร์ลส์ที่ 1 ทรงถูกถอดจากราชบัลลังก์ แต่ต่อมาก็สามารถเรียกพระราชอำนาจกลับคืน (The Restoration : 1660-1688) คือ การฟื้นฟูราชวงศ์สจวร์ตขึ้นได้ใหม่ ในรัชสมัยพระเจ้าชาร์ลส์ที่ 2 (ค.ศ. 1660-1685) ผู้ทรงยึดมั่นในศาสนาแคทอลิก จนรัฐสภาต้องต่อต้านอีกครั้งด้วยการออก Test Act ค.ศ. 1673 ปลดพวกแคทอลิกทุกคนออกจากราชการ และเกิดพรรคการเมืองสองพรรคคือ

1) พรรค Whigs สนับสนุนรัฐสภานิกายโปรเตสแตนต์ และ ชนชั้นกลาง มีคำขวัญคือ “ชีวิต เสรีภาพ และทรัพย์สิน”

2) พรรค Tories สนับสนุนกษัตริย์ ศาสนา และ การครอบครองที่ดิน

เมื่อพระเจ้าชาร์ลส์ที่ 2 สิ้นพระชนม์โดยไม่มีรัชทายาท พระเจ้าเจมส์ที่ 2 ได้ครองราชย์ต่อมา (ค.ศ. 1685-1688) ได้ทรงพยายามที่จะให้ชาวอังกฤษทั้งหมดนับถือศาสนาแคทอลิกอย่างเดียวน และแสดงพระองค์เป็นปฏิปักษ์กับรัฐสภาอย่างชัดเจน จึงทำให้เกิดปฏิวัติครั้งที่สองขึ้น

¹ดูรายละเอียดใน Christopher Hill, *Puritanism and Revolution* (A Panther Book, 1969).

2.2.2 การปฏิวัติอันรุ่งเรือง¹ (The Glorious Revolution : 1688-1689)

เป็นการปฏิวัติที่มีผลอันสำคัญคือ การก่อตั้งระบอบกษัตริย์ภายใต้รัฐธรรมนูญ* เป็นครั้งแรกในยุโรป ซึ่งพระเจ้าเจมส์ที่ 2 แม้จะทรงได้รับความช่วยเหลือจากเจ้าชายวิลเลียมแห่งออเรนจ์** ก็ไม่อาจยุติการปฏิวัติได้สำเร็จ ทำให้ต้องเสด็จหนีไปฝรั่งเศสในเดือนธันวาคม ค.ศ. 1688 ฝ่ายรัฐสภาจึงถวายมงกุฎแก่พระเจ้าวิลเลียมที่สาม และพระนางแมรีที่สองโดยมีข้อแม้ว่า จะต้องทรงยอมรับประกาศแห่งสิทธิเพื่อเป็นการประกันว่า

- 1) อำนาจอสูงสุดคือรัฐสภา กษัตริย์ไม่มีสิทธิในการออกกฎหมาย เก็บภาษี และมีกองทหารโดยไม่ผ่านความเห็นชอบของรัฐสภา
- 2) มีการเลือกตั้งเสรีและมีเสรีภาพในการประชุมสมาชิกรัฐสภาที่จะต้องจัดให้มีการประชุมอย่างสม่ำเสมอ
- 3) มีการพิจารณาพิพากษาคดีอย่างยุติธรรมแก่ประชาชน

3. การล้มล้างระบอบกษัตริย์สมบูรณาญาสิทธิราชย์ในฝรั่งเศส

การล้มล้างระบอบกษัตริย์เอกราชปิตัยครั้งสำคัญก็คือ การปฏิวัติใหญ่ในฝรั่งเศส ค.ศ. 1789 ได้มีการจัดตั้งสภาแห่งชาติ (The National Assembly) ระหว่าง ค.ศ. 1789-1791 มีการประกาศสิทธิมนุษยชน (Declaration of the Rights of Man) การปรับปรุงระเบียบการบริหารประเทศ และการจัดระเบียบสงฆ์ จนเมื่อพระเจ้าหลุยส์ที่ 16 ถูกจับที่เมืองวาเรนส์ระหว่างการหนี*** ก็ได้มีการประกาศรัฐธรรมนูญ ค.ศ. 1791 เพื่อสถาปนาระบอบกษัตริย์ภายใต้รัฐธรรมนูญเป็นครั้งแรก แบ่งอำนาจอธิปไตยเป็น 3 ส่วนคือ อำนาจนิติบัญญัติ อำนาจบริหาร และอำนาจตุลาการ และจัดตั้งสภานิติบัญญัติในเดือน ตุลาคม ค.ศ. 1791 ถึงกันยายน ค.ศ. 1792 มีสมาชิก 745 คน แบ่งกลุ่มการเมืองเป็น 2 กลุ่ม คือ

*คำว่าระบอบรัฐธรรมนูญ "Constitutionalism" นั้นมีความหมายถึงการจำกัดอำนาจการปกครอง โดยการใช้กฎหมาย คือการรักษาจุดระหว่างอำนาจนิติขาด (authority) และพลังอำนาจ (power) ของผู้ปกครอง ฝ่ายหนึ่งกับสิทธิและเสรีภาพของคนที่ถูกปกครองอีกฝ่ายหนึ่ง

**เจ้าชายวิลเลียมแห่งออเรนจ์ทรงเป็นเจ้าชายดัตช์ผู้ได้ทรงอภิเษกกับพระธิดาพระเจ้าเจมส์ที่ 2 ซึ่งทรงนับถือนิกายโปรเตสแตนต์ ทั้งเจ้าชายวิลเลียมและพระนางแมรีทรงได้ครองบัลลังก์เพราะรัฐสภาถวาย ดังนั้น การเสด็จขึ้นครองราชย์ของกษัตริย์ทั้งสองจึงเท่ากับการยอมรับอำนาจสูงสุดว่ามาจากรัฐสภา

¹ดูรายละเอียดใน Maurice Ashley, *The Glorious Revolution of 1688* (Panther Book, 1968).

***ระหว่างวันที่ 20-21 มิถุนายน ค.ศ. 1791

กลุ่มจาโคแบง (Jacobins)

กลุ่มจিরองแดง (Girondins)

ตุ๊กแห่งบรุนสวิกได้นำกองทัพปรัสเซียและออสเตรียนบุกฝรั่งเศสเพราะหวังที่จะปราบพลวัติเชิญพระเจ้าหลุยส์ที่ 16 ขึ้นครองราชย์ใหม่ในเดือนกรกฎาคม ค.ศ. 1792 การปฏิวัติครั้งที่สองจึงเกิดขึ้น โดยชาวฝรั่งเศสได้รวมตัวกันบุกพระราชวังตุยเลอรีส์อีกครั้งหนึ่งพร้อมทั้งประกาศถอดพระเจ้าหลุยส์ที่ 16 จากราชบัลลังก์อย่างเป็นทางการ เป็นการยุติระบอบกษัตริย์อย่างสิ้นเชิง เจ้านายและพระราชวงศ์ต้องถูกส่งहारอย่างบ้าคลั่งในเหตุการณ์ที่เรียกว่า "The September Massacres" ระหว่างวันที่ 2-7 กันยายน ค.ศ. 1792 เปลี่ยนระบอบการปกครองเป็นระบอบสาธารณรัฐ (ค.ศ. 1792-1804) ซึ่งก็ได้ยืนยงอยู่นานนักเพราะในที่สุดฝรั่งเศสก็วนกลับไปสู่ระบอบกษัตริย์อีกครั้งในสมัยจักรวรรดิ (The First Empire : ค.ศ. 1804 - ค.ศ. 1814 และ ค.ศ. 1815) ได้มีพระจักรพรรดิพระองค์สำคัญคือ พระจักรพรรดินโปเลียนโบนาปาร์ต (Napoleon Bonaparte : ค.ศ. 1769 - ค.ศ. 1821)¹

4. ยุคนโปเลียนและบทบาทของประเทศต่าง ๆ ในการรักษาคุณอำนาจ

4.1 ยุคนโปเลียน

บทบาทของรัฐบาลในประวัติศาสตร์เริ่มจะมีส่วนอย่างมากในการเรียกร้องความสนใจจากนักประวัติศาสตร์ ยิ่งถ้าเป็นรัฐบาลที่มีคุณสมบัติสำคัญคือ ความเฉลียวฉลาด เด็ดเดี่ยว และมีความตั้งใจแน่วแน่ ถึงขนาดเป็นผู้สร้างเหตุการณ์หรือมีส่วนเปลี่ยนแนวทางประวัติศาสตร์ด้วยแล้วก็ยังเรียกร้องความสนใจได้มากขึ้น สถานะของวีรบุรุษจะเป็นสัญลักษณ์แห่งยุคที่ตนกำเนิด เป็นตัวชี้เด่นเหนือคลื่นแห่งความปั่นป่วน ท่านผู้นี้ก็คือนโปเลียน โบนาปาร์ต ซึ่งได้มีฐานะเป็นผู้กำกับทิศทางของกิจกรรมระหว่างประเทศในยุโรประหว่าง ค.ศ. 1799-1815² นโปเลียนทรงทำสงครามแทบไม่หยุดพัก มีชัยชนะในภาคพื้นทวีปแต่ไม่อาจเอาชนะอังกฤษได้

อำนาจนโปเลียนสูงสุดในสมัยสนธิสัญญาเทิลสิต ค.ศ. 1907 ทรงมีชัยเหนือออสเตรีย ปรัสเซีย และรัสเซีย สิ่งทีนโปเลียนจะต้องทรงกระทำต่อไปคือการตัดอังกฤษออกจกตลาดยุโรป ซึ่งกลับมีสภาพเป็นเพียง "แผนการบนแผ่นกระดาษ" การทำสงครามกับสเปน (ค.ศ. 1808-1813) และกับรัสเซีย ค.ศ. 1812 กลับต้องถอยร่นจนพ่ายแพ้ที่วอเตอร์ลู มีผลให้สมัยฟื้นฟู (Restoration) หรือสมัยราชอาณาจักนโปเลียนต้องถูกทำลายลงในที่สุด³

¹ Coles Editorial Board, *World History 1650 to the Present* (Toronto : Coles Publishing Company Limited, 1979), pp. 12, 13.

² Charles A. Endress, *History of Europe, 1500-1848* (New York : Barnes Noble Books, 1975). pp. 226

³ Sydney A. Burrell, *Handbook of European History Since 1500*, p. 79.

4.2 แนวทางการสร้างอำนาจของนโปเลียน

การฟื้นฟูและปรับปรุงสมรรถนะทางทหารของฝรั่งเศสระหว่างปี ค.ศ. 1793–1795 นั้นทำให้หลายประเทศในยุโรปเกิดความสับสน และไม่วางใจในสถานการณ์ ระหว่างปี ค.ศ. 1795–1815 เป็นระยะที่ฝรั่งเศสขยายอิทธิพลเข้าไปในยุโรปอย่างกว้างขวางภายในประเทศฝรั่งเศสเอง ระหว่างช่วงปี ค.ศ. 1796–1799 เป็นสมัยของคณะไดเรกทอรี (Directory) ที่มีส่วนช่วยเปิดทางไปสู่อำนาจของนโปเลียนอย่างมาก

นโปเลียนเกิดที่เมืองอัจจซิโอ (Ajaccio) เกาะคอร์ซิกาเมื่อปี ค.ศ. 1769 ถูกส่งไปเรียนวิทยาลัยทหารที่เบรียนน์ (Brienne) และปารีส เพื่อนักเรียนที่พบล้วนเป็นลูกคนมั่งคั่ง และมีตระกูล ทำให้นโปเลียนรู้สึกมีปมด้อยในตัวเอง ความคิดที่เกิดขึ้นในขณะนั้นก็คือ จะต้องสร้างตนให้เหนือกว่าเพื่อน ๆ ให้ได้ นอกจากนี้ ก็ยังฝันที่จะแยกคอร์ซิกาออกจากฝรั่งเศส ก็พอดีกับเมื่อพระองค์เดินทางกลับบ้านเกิดและกลับมาปารีสใหม่ในปี ค.ศ. 1792 นโปเลียน ถูกปลดจากประจำการเพราะขาดราชการนาน จึงหันกลับไปฝึกไฝ่เรื่องเดิมที่คิดอยู่คือเรื่องการปฏิวัติพระองค์มีโอกาสดำได้ใกล้ชิดกับโรเบสปีแอร์ (Robespierre) และถูกจำขังอยู่ระยะหนึ่งเมื่อโรเบสปีแอร์หมดอำนาจ แต่ด้วยความที่ได้ชื่อว่า เป็นนายทหารที่เข้มแข็งจึงได้กลับเข้ามาประจำการในกองทัพอีกเมื่อปี ค.ศ. 1793 ทำการปราบปรามการลุกฮือ ของบรรดาพระราชวงศ์ กษัตริย์ครั้งที่ 1 ที่เมืองตูลอง และครั้งที่ 2 ในปี ค.ศ. 1795 ครั้นแล้วจึงได้เสนอแผนการทำสงครามกับออสเตรีย นโปเลียนได้รับการแต่งตั้งเป็นผู้บัญชาการกองทัพในอิตาลี ได้ทรงอภิเษกกับพระนาง โจเซฟิน เดอ โบ ฮานส์ (Josephine de Beauharnais) ชู้รักของหัวหน้าคณะไดเรกทอรี คนหนึ่งคือบารราส์ (Barras) นโปเลียนได้รับชัยชนะอย่างงดงามในอิตาลียกกองทัพเข้าถึงมิลาน ซึ่งในขณะนั้นคือที่ตั้งกองบัญชาการใหญ่ของออสเตรียน ประชาชนอิตาลียื่นให้การต้อนรับฝรั่งเศสเป็นอย่างดีในฐานะผู้ปลดปล่อยพวกตนจากออสเตรียน และในสงครามที่ริโวลี (Rivoli) เดือนมกราคม ค.ศ. 1797 นโปเลียนก็สามารถกำชัยชนะขั้นเด็ดขาดเหนือกำลังรบของออสเตรียนที่ส่งมาช่วยเพิ่มเติม กองทัพฝรั่งเศสมุ่งหน้าสู่เวียนนา แต่เมื่อเดินทางถึงรีโอเบน (Reoben) ซึ่งอยู่ห่างจากเมืองหลวงของออสเตรียเพียง 100 ไมล์ ออสเตรียก็ขอยุติสงครามและทำสัญญาสงบศึกเมื่อปี ค.ศ. 1797 สงครามในอิตาลีมีความหมายต่ออนาคตทางการเมือง และการทหารของนโปเลียนเป็นอย่างมาก พระองค์ได้รับการยกย่องเป็นนักรบผู้ยิ่งใหญ่ในประวัติศาสตร์ในฐานะที่สามารถล้มล้างจักรวรรดิออสเตรีย ทรงรวบรวมศิลปะชิ้นสำคัญหลายชิ้นจากอิตาลีกลับไปฝรั่งเศสนำไปสะสมที่พิพิธภัณฑลูปว์ ทั้งยังใช้วิธีการเรียกเก็บเงินค่าปฏิกรรมสงครามจากผู้แพ้เช่น ตุ๊กแกแห่งโมเดนาต้องจ่ายเงินถึง 10,000,000 ฟรังก์ ทำให้ฝรั่งเศสได้เงินเข้าประเทศจำนวนมหาศาล ¹และในภายหลังเมื่อนโปเลียนสามารถสร้างกำลังเข้มแข็งขึ้นก็

¹ Herbert L. Peacock, *A History of Modern Europe, 1789-1968* London : Heinemann Educational Books, 1972) pp. 51-52.

ทำให้พระนามของพระองค์ได้รับการจารึกไว้ในประวัติศาสตร์ว่าเป็นผู้กำกับบทบาทในกิจกรรมระหว่างประเทศยุโรปตั้งแต่ ค.ศ. 1799–1815

5. บทบาทของประเทศต่าง ๆ ในการรักษาดุลอำนาจ

เหตุการณ์ในสมัยนโปเลียนเรื่องอำนาจนั้น ดูเหมือนกันว่าจะทำให้ประเทศต่าง ๆ ในยุโรปจับตามอง เพราะเกรงว่าเมื่อฝรั่งเศสสามารถสร้างอำนาจมั่นคงขึ้นตามลำดับก็อาจจะเป็นอันตรายต่อประเทศต่าง ๆ ในอนาคตได้ ประเทศต่าง ๆ เหล่านี้จึงมีความจำเป็นในการรักษาดุลแห่งอำนาจ (Balance of power) ทำการบั่นทอน ขัดขวางความพยายามในการสร้างอำนาจของนโปเลียน นอกจากนี้ จากเหตุการณ์ปฏิวัติใหญ่ในฝรั่งเศสเมื่อปี ค.ศ. 1789 นั้น ทำให้นานาประเทศไม่อาจไว้ใจฝรั่งเศสได้สนิทนัก จึงได้มีการรวมพันธมิตร (Coalition) ถึง 4 ครั้งคือ

5.1 การรวมพันธมิตรครั้งที่หนึ่ง เป็นการรวมตัวกันภายหลังสมัยปฏิวัติใหญ่เมื่อพระเจ้าหลุยส์ที่ 16 ถูกจับทำให้พระมหากษัตริย์ในประเทศต่าง ๆ ในยุโรปพากันตกพระทัยว่าเชื้อแห่งการปฏิวัติในฝรั่งเศสนั้นจะแพร่หลายเข้าไปในประเทศตนด้วย พระเจ้าเลโอโพลด์ที่ 2 (1790–1792) พระจักรพรรดิออสเตรียทรงต้องการช่วยเหลือพระชนินุชฎาคือพระราชินีมารีอังตัวเนต จึงจัดการประชุมร่วมกับกษัตริย์เฟรเดอริควิลเลียมแห่งปรัสเซีย (1786–1797) ออกประกาศพิลนิตซ์ (Declaration of pilnitz) เรียกร้องให้ประเทศต่าง ๆ ในยุโรปช่วยกันกู้ฐานะของกษัตริย์ฝรั่งเศสคือ พระเจ้าหลุยส์ที่ 16

เป็นที่น่าเสียดายว่าผลการรวมพันธมิตรครั้งที่หนึ่งก็กลับกลายเป็นตัวเร่งให้ พระเจ้าหลุยส์ที่ 16 ต้องถูกถอดถอนและในที่สุดก็ทรงถูกประหาร เกิดการแย่งขันระหว่างพวกจิรองแดง (Girondins) จาโคแบง (Jacobins) และพวกนิยมกษัตริย์ที่ต้องการฟื้นฟูระบอบตั้งกล่าวกลับมามีใหม่ ในที่สุดได้มีการจัดตั้งคณะไดเรกตอรี (Directory) ทำสัญญาสงบศึกกับปรัสเซียในวันที่ 5 เมษายน ค.ศ. 1795 และในระหว่างความสับสนนี้เองที่ได้เกิดวิบุรุษคนใหม่ของชาวฝรั่งเศสผู้ซึ่งเป็นที่รู้จักพระนามกันต่อมาจนถึงทุกวันนี้ว่าพระจักรพรรดินโปเลียน โบนาปาร์ต พระองค์ได้ทรงเริ่มบทบาททางทหารของพระองค์คือการรุกรบเข้าไปในอิตาลี ทั้งยังบุกเกือบถึงกรุงเวียนนาทำให้ออสเตรียยอมแพ้ และยินยอมทำสัญญาที่เรียกว่า สนธิสัญญาแคมโป ฟอร์มิโอ

สนธิสัญญาแคมโป ฟอร์มิโอ (The Treaty of Campo Formio, ตุลาคม 1797) ใจความสำคัญคือ

- 1) ออสเตรียต้องยกเล็กสิทธิครอบครองเบลเยียม* โดยเด็ดขาด
- 2) ฝรั่งเศสได้ครอบครองฝั่งซ้ายแม่น้ำไรน์

*Austrian Netherlands

3) ออสเตรียยกเลิกสิทธิครอบครองลอมบาร์ดี และยอมรับรองสาธารณรัฐซิชัลไพน์ (Cisalpine Republic) ซึ่งนำไปเลียนจัดตั้งขึ้นโดยรวมแคว้นต่าง ๆ ทางภาคเหนือเข้าด้วยกัน

4) รวมกองทัพเรือเวเนเทียนเข้ากับกำลังทางเรือของฝรั่งเศสในเมดิเตอร์เรเนียน ชัยชนะในสงครามทำให้คณะไคเร็คตอริกัลบระแวงนโปเลียน เพราะเกรงว่าความนิยมของชาวฝรั่งเศสต่อนโปเลียนถึงขนาดที่เรียกชื่อนถนนหน้าบ้านว่า “Rue de la Victoire” นั้นอาจจะเป็นภัยต่อคณะไคเร็คตอริเอง จึงเตรียมส่งนโปเลียนไปอียิปต์ เพื่อผลในการกำจัดศัตรูของตนคือ

1) บริเตนใหญ่ ประเทศเดียวที่ฝรั่งเศสยังไม่สามารถจัดการขั้นเด็ดขาด

2) ตัวนโปเลียนเนื่องจากได้รับความนิยมจากประชาชนมากเกินไป

นโปเลียนไปรบครั้งนี้อย่างกระตือรือร้นเพราะมีความสนใจภาคตะวันออกอยู่แล้ว รวมทั้งมองเห็นว่าการที่จะได้ดินแดนในตะวันออกกลาง และอินเดียมาเป็นของฝรั่งเศสนั้น อยู่ในวิสัยที่จะทำได้ รวมทั้งเป็นการกระทำแบบเดียวกับมหาราชในประวัติศาสตร์พระองค์หนึ่ง คือพระเจ้าอเล็กซานเดอร์มหาราชได้ทรงกระทำมาแล้ว นอกจากนี้ ถ้าฝรั่งเศสสามารถตัดเส้นทางการค้าระหว่างอังกฤษและอินเดียได้นั้น น่าจะทำให้อังกฤษปราชัยได้แน่นอนกว่าการยกกองทัพไปบุกอังกฤษโดยตรงเสียอีก

กองทัพของนโปเลียนบุกทะเลลงเข้าไปถึงกรุงไคโรเมืองหลวงของอียิปต์ ในสงครามปิรามิด (Battle of The Pyramids) และในทีนั้นทรงได้รับข่าวว่า นายพลเรือเนลสัน ของอังกฤษสามารถทำลายกองทัพเรือของฝรั่งเศสที่อาบูกีร์ นอกเมืองอเล็กซานเดรีย เมื่อวันที่ 1 สิงหาคม กำลังของนโปเลียนในอียิปต์จึงตกอยู่ในสภาพถูกตัดขาดโดยสิ้นเชิง

นโปเลียนตัดสินใจเดินทัพบุกทะเลลงเข้าสู่ยุโรปทางบก ทรงเดินทัพเข้าสู่ซีเรีย แต่ก็ไม่สามารถยึดเอเคอร์ (Acre) ได้ต้องถอยกลับเข้าอียิปต์ ก็พอดีได้รับทราบข่าวความไม่สงบภายในประเทศฝรั่งเศส นโปเลียนจึงเดินทัพกลับปารีสได้รับการต้อนรับจากประชาชนในฐานะวีรบุรุษนโปเลียนถือโอกาสทำรัฐประหารล้มคณะไคเร็คตอริกัลจัดตั้งรัฐบาลใหม่เรียกว่า Consulate (ค.ศ. 1799–1804)¹ โดยนโปเลียนดำรงตำแหน่งกงสุลที่ 1 (First Consul) คุมอำนาจส่วนกลางทั้งหมดแต่ผู้เดียว*

5.2 การรวมพันธมิตรครั้งที่สอง เมื่อนโปเลียนยึดอำนาจแล้ว อังกฤษก็ได้พยายามชักชวนออสเตรียและรัสเซีย จัดตั้งพันธมิตรครั้งใหม่ นโปเลียนจึงเปิดฉากการเจรจากับพระเจ้าซาร์ปอลแห่งรัสเซีย รวมทั้งปรัสเซีย สวีเดน และเดนมาร์ก ขอให้ประเทศเหล่านั้น

¹Sydney A. Burrell, *History of European History Since 1500*, pp. 78-79

*ได้แบบคำว่า “consul” จากสมัยสาธารณรัฐโรมัน

ตั้งตัวเป็นกลางเมื่อฝรั่งเศสรบกับออสเตรีย หลังจากนั้นจึงทรงใช้กำลังทหารประมาณ 40,000 คน เดินทางผ่านช่องเขาเซนต์ เบอ์นาร์ด์ ตัดขาดกองกำลังทหารออสเตรียน กับประเทศออสเตรีย อย่างเด็ดขาดในการรบที่มาเรงโก (Marengo) วันที่ 14 มิถุนายน ค.ศ. 1800 ฝ่ายกองทัพฝรั่งเศสก็สามารถเอาชนะออสเตรียน มีการลงนามในสนธิสัญญาสงบศึก ส่วนในเยอรมัน นายพลเอกโมโร ก็เอาชนะออสเตรียนที่ โยเฮนลันเดิน เมื่อวันที่ 3 ธันวาคม ค.ศ. 1800 ลงนามในสนธิสัญญาลูเนวิลล์ (Treaty of Luneville : ค.ศ. 1801) เป็นการย่ำซื้อความตามที่ดีกลงในสนธิสัญญาแคมโปฟอร์มิโอให้มีความหนักแน่นยิ่งขึ้น รัสเซียถอนตัวจากกองทัพพันธมิตรโดยที่จอมพลชูไวรอฟ ผู้เคยเอาชนะกองทัพฝรั่งเศสในการรบภาคเหนือของอิตาลีและสวิตเซอร์แลนด์ เมื่อปี ค.ศ. 1799 กล่าวหาว่าออสเตรียนมิได้สนับสนุนกองทัพรัสเซียอย่างจริงจัง มหาประเทศทั้งสองจึงเกิดความหมางใจกันอย่างมากจากผลแห่งการพ่ายแพ้ในสงครามพันธมิตรครั้งนี้

อังกฤษยังคงเป็นประเทศเดียวที่เป็นอริกับฝรั่งเศสโดยที่คณะไดเรกตอร์เองมิได้คิดที่จะบุกเกาะอังกฤษ เช่นเดียวกับนโปเลียนเองที่มิได้มีความประสงค์ดังกล่าวเพราะตระหนักดีว่ากองทัพเรือฝรั่งเศสในสมัยปฏิวัติใหญ่นั้นยังขาดระเบียบวินัยและมีสมรรถนะด้อยกว่าอังกฤษอยู่มาก หลักการของคณะปฏิวัติที่ว่าเสรีภาพ และเสมอภาคนั้นนับว่ามีส่วนทำลายระเบียบวินัยเฉียบขาดที่ควรจะมีสำหรับการที่จะได้มาซึ่งชัยชนะทางทะเลในสมัยนั้น ฤทธิโลบายที่ฝรั่งเศสควรจะนำมาใช้จึงเป็นว่าต้องอาศัยกำลังทางเรือจากประเทศอื่นมาทำสงครามกับอังกฤษ ในปี ค.ศ. 1797 คณะไดเรกตอร์จึงดำเนินการต่อมาโดยใช้กองทัพเรือดำดัก แต่ก็ต้องพ่ายแพ้แก่นายพลดัน แคน ที่แคมเปอร์ดาวน์ ในเดือนตุลาคม, 1797 เมื่อฝรั่งเศสใช้ความพยายามอีกครั้งเข้าช่วยพวกกบฏต่อต้านอังกฤษที่ไอร์แลนด์ กองทัพเรืออังกฤษก็สามารถปราบปรามได้อีกแสนยานุภาพอันยิ่งใหญ่ของอังกฤษ ในช่วงนั้นจะเห็นได้จากการยึดครองดินแดนภาคโพ้นทะเลต่าง ๆ เช่น เกปทาวน์ มะดักกา ซิลอน และ แอมบอยนาจากดัทช์เมื่อปี ค.ศ. 1796 นอกจากนี้ ยังยึดได้หมู่เกาะอินเดียตะวันตก เช่นต์ ลูเซีย ของฝรั่งเศส และหมู่เกาะทรินิแดดของ สเปนด้วย

หลังจากการพ่ายแพ้แก่กองทัพพันธมิตรครั้งที่ 2 ทางภาคเหนือของอิตาลีแล้ว นโปเลียนก็หาวิธีที่จะเอาชนะอังกฤษอีกครั้งหนึ่ง วิธีหนึ่งก็คือการตัดเส้นทางการค้าซึ่งเป็นส่วนสำคัญในการหล่อเลี้ยงเกาะอังกฤษอยู่ ทรงชักชวนพระเจ้าซาร์ปอลแห่งรัสเซียลงนามจัดตั้งสันนิบาตความเป็นกลางทางอาวุธขึ้นกับทุกประเทศที่มีความขัดแย้งทางการค้ากับประเทศอังกฤษ คือสวีเดน เดนมาร์ก ปรุสเซียและสวีเดน ดำเนินการปิดกั้นทางผ่านเข้าสู่ทะเลบอลติกที่ช่องแคบคัทเทอกัท อังกฤษส่งกองทัพเรือเข้าทำสงครามกับเดนมาร์ก ในการรบที่โคเปน-

เฮเกิน (The Battle of Copenhagen) หรือ “Baltic” เดือนเมษายน ค.ศ. 1801 ปรากฏผลว่าแม่ทัพเรืออังกฤษคือ เซอร์ไฮด์ ปาร์กเกอร์ และนายพลเรือเนลสันสามารถทำลายกองทัพเรือเดนมาร์ก และในรัสเซียก็เกิดเหตุการณ์พระเจ้าซาร์ปอลถูกลอบปลงพระชนม์ สันนิบาตความเป็นกลางทางอาวุธจึงต้องถูกยกเลิกไปด้วย

อังกฤษ และ ฝรั่งเศสต้องเผชิญหน้ากันตามลำพัง ต่างฝ่ายต่างก็ต้องการสงบศึก นายแอดดิงตัน (Addington) ได้ดำรงตำแหน่งแทน นายพิทท์ (Pitt) และได้ตกลงทำสนธิสัญญาสงบศึกกับฝรั่งเศส คือ**สนธิสัญญาอาเมียงส์ (Treaty of Amiens : ค.ศ. 1802)** ด้วย

เมื่อเสร็จสงครามครั้งนี้แล้ว นโปเลียนก็ดำเนินการปรับปรุงประเทศเป็นการใหญ่ เช่นการแต่งตั้งข้าราชการโดยยึดถือความสามารถมากกว่าชาติกำเนิด ตัวอย่างที่กระทำคือการแต่งตั้งมูราต (Murat) นายพลคนสำคัญที่มีกำเนิดเป็นเพียงบุตรชายของคนเฝ้าโรงแรมเท่านั้น ทรงผ่อนคลายนโยบายเกี่ยวกับพวกลี้ภัย (emigres) ทำให้พวกนิคมกษัตริย์ที่พากันลี้ภัยออกนอกประเทศในสมัยการปฏิวัติครั้งใหญ่เดินทางกลับประเทศเป็นจำนวนมาก ทรงมีพระราชดำริว่า ศาสนาคือกำลังส่วนใหญ่ในการสร้างอำนาจของพระองค์ เพราะผู้สนับสนุนวัดก็คือบรรดาชาวนาจำนวนมาก ซึ่งถ้าคนเหล่านี้ขาดความจงรักภักดีแล้วก็อาจทำให้พระราชอำนาจคลอนแคลนได้ จะเห็นได้จากการลุกฮือของชาวนาทางแคว้นตะวันตกของฝรั่งเศส มีผู้ให้ความสนับสนุนอยู่เบื้องหลังก็คือรัฐบาลกลาง ในปี ค.ศ. 1801 นโปเลียนจึงทรงสร้างข้อตกลงกับพระสันตะปาปา ที่เรียกว่า **“Concordat”** ยอมรับว่าศาสนาคาทอลิกคือศาสนาของชาวฝรั่งเศสส่วนใหญ่ พระมีสิทธิจัดการกิจกรรมของวัดได้โดยเสรี เช่นการมีสิทธิขายที่ดินของวัดได้ ซึ่งในส่วนนี้ทำให้ชาวนาที่ต้องการที่ดินพอใจมาก First Consul เป็นผู้แต่งตั้งบิชอป แต่ไปบิชอปเป็นผู้ทำหน้าที่ประกอบพิธี บิชอปมีหน้าที่แต่งตั้งพระประจำท้องถิ่นโดยความเห็นชอบจากรัฐบาลกลาง ข้อตกลงเหล่านี้เท่ากับเป็นการรวมรัฐบาลกับศาสนาเข้าด้วยกัน ทำให้นโปเลียนได้รับการสนับสนุนมากขึ้นนำไปสู่ความคิดที่จะสร้างจักรวรรดิฝรั่งเศส (French Empire) และพระองค์ก็คือ **“พระเจ้าซาร์เลอมาญ”** พระองค์ใหม่ เพราะได้สร้างพระราชอำนาจพระราชอาณาจักรโดยอาศัยสันตะปาปาทำนองเดียวกัน

ผลงานชิ้นสำคัญต่อมาของนโปเลียนก็คือ **“กฎหมายนโปเลียน” (The code of Napoleon)** ซึ่งมีผลจากความสับสนของกฎหมายต่าง ๆ ภายหลังสมัยปฏิวัติ นโปเลียนโปรดให้รวบรวมกฎหมายที่จะเน้นในเรื่องความเสมอภาค สร้างกฎหมายในลักษณะที่จะขยายครอบครัวยุโรปให้มั่นคงเป็นพื้นฐานของรัฐ กล่าวคือ มีการเพิ่มอำนาจครอบครัวคือพ่อ ลูกชายจะแต่งงานก่อนอายุ 25 ปีไม่ได้ ลูกสาวก็จะแต่งงานก่อนอายุ 21 ปีไม่ได้ ถ้าทั้งสองกรณีนี้ไม่ได้รับการ

อนุมติ จากบิดา ภรรยาจะมีฐานะต่ำกว่าสามี* ซึ่งเป็นการขัดกับกฎหมายของฝ่ายปฏิวัติที่ ยกย่องฐานะของสตรีว่าเสมอกับชาย นอกจากนี้ ก็มีความขัดแย้งอื่นอีกคือ เรื่องความเสมอภาค ของชนทุกชั้นตามกฎหมาย การประนีประนอมระหว่างศาสนา และการตัดสินคดีนั้นจะต้อง มีการตั้งคณะลูกขุน เป็นต้น

หลังจากการปรับปรุงแก้ไขกฎหมายดังกล่าวในปี ค.ศ. 1799 นั้นแล้ว อีกสองปี ต่อมา นโปเลียนก็ประกาศตนเองเป็น กงสุลตลอดชีวิต และอีกสองปีก็ประกาศใช้รัฐธรรมนูญ ใหม่เสนอขอมติมหาชน (plebiscite) และประกาศตนเองเป็นกษัตริย์แห่งฝรั่งเศสทรงพระนาม ว่าพระเจ้านโปเลียนที่หนึ่ง ทำพิธีบรมราชาภิเษกที่มหาวิหาร Notre Dame ในกรุงปารีส เมื่อวันที่ 2 ธันวาคม ค.ศ. 1804 เฉพาะพระเจกตรัสตะปเปาไพเออัสที่เจ็ดแต่ทรงสวมมงกุฎเอง ยังคงใช้ ธงสามสีของคณะปฏิวัติ และรักษากำขวัญเดิมคือ Liberty Equality, Fraternity (เสรีภาพ เสมอ- ภาวะ ภราดรภาพ)

การฟื้นฟูภาวะสงคราม

สนธิสัญญาอามียงสันนั้นมีสภาพเป็นเพียงสัญญาพักรบ เริ่มจากอังกฤษต้องการ ค่าขายกับฝรั่งเศสอย่างเสรี แต่ก็ตัดสินใจนโปเลียนตั้งกำแพงภาษีไว้อูสูง ช้ายังส่งหน่วยสอดแนม ไปอียิปต์ เหตุการณ์นี้ทำให้อังกฤษระแวงและปฏิเสธที่จะถอนกำลังออกจากมอลต้า รวมทั้ง ไม่ยอมรับสิทธิครอบครองของฝรั่งเศสเหนือออสเตรีย นเนเซอร์แลนด์ด้วย ทั้งนี้ เป็นไปตาม นโยบายดั้งเดิมของอังกฤษ ที่จะไม่ยอมให้ฝั่งทะเลเบลเยียมตกอยู่ภายใต้อิทธิพลของศัตรู เป็นอันขาด ทำให้อันไม่เป็นมิตรต่อกันระหว่างอังกฤษและฝรั่งเศสจึงเริ่มปรากฏชัดขึ้น กลายเป็นสงครามติดต่อกันมาในระยะ 10 ปี ส่วนใหญ่เป็นการรบทางทะเลซึ่งอังกฤษเป็นฝ่ายมีชัย เป็นชัยชนะที่มีผลต่อสงครามครั้งใหญ่ด้วยคือ ชัยชนะวันที่ 21 ตุลาคม ค.ศ. 1805 ลอร์ด เนลสันมีชัยชนะกองทัพเรือฝรั่งเศส ซึ่งร่วมรบกับกองทัพเรือสเปนที่ทราฟัลการ์ใกล้ช่องแคบ ยิบรอลต้า แต่เนลสันเสียชีวิต

5.3 การรวมพันธมิตรครั้งที่สาม พัทท์ (๑๗๙๕) ได้กลับมาเป็นนายกรัฐมนตรีอังกฤษ เตรียมจัดตั้งพันธมิตรครั้งที่สามคืออังกฤษ ออสเตรีย และรัสเซีย มีจุดประสงค์คือการขับ ฝรั่งเศสกลับไปมีเขตแดนเท่าเดิม ออกจากเบลเยียม จากเยอรมัน และอิตาลี ในส่วนของ รัสเซียนั้นคือรัชสมัยของซาร์อเล็กซานเดอร์ผู้ทรงตกพระทัยที่เห็นนโปเลียนสนพระทัยตะวันออก

*เพราะนโปเลียนเองทรงมีทัศนคติว่า สตรีย่อมมีความสามารถทางสมองด้อยกว่าชายและควร จะเรียนรู้เฉพาะการเย็บปักถักร้อยเท่านั้น

กลางและต่อต้านตุรกี ซึ่งรัสเซียนั้นต้องการจัดการกับตุรกีและคาบสมุทรบอลข่านโดยลำพัง ข้างฝ่ายออสเตรียนก็ต้องการกลับไปมีอิทธิพลในอิตาลี จึงตัดสินใจเข้าร่วมเป็นพันธมิตร ครั้งนี้

นโปเลียนเดินทัพบุกเยอรมนี และออสเตรียมีชัยชนะที่เมืองอัลม์ (Ulm) เมื่อวันที่ 20 ตุลาคม 1805 ยึดกรุงเวียนนา ตีกองทัพออสเตรีย และรัสเซียแตกที่ ออสเตอร์ลิทซ์ (Austerlitz) ในแคว้นโมราเวีย เมื่อวันที่ 2 ธันวาคม 1805 ออสเตรียต้องถอนตัวออกจากพันธมิตร ทำสัญญาเพรสเบิร์ก (Pressburg) กับฝรั่งเศส

ต่อมาเมื่อวันที่ 14 ตุลาคม 1806 กองทัพฝรั่งเศสก็สามารถเอาชนะดุคแห่งบรันสวิกแม่ทัพปรัสเซียที่เมืองเจนา (Jena) นโปเลียนกรีธาทัพเข้าสู่กรุงเบอร์ลิน ยึดครองเปอร์เซีย เกือบทั้งประเทศแบ่งไปแลนด์ส่วนที่เป็นของปรัสเซียคือ แกรนด์ ดุชี่ แห่งวอร์ซอ (Grand Duchy of Warsaw) ให้แก่เจ้าอิเล็กเตอร์แห่งแซกโซนี พันมิตรของพระองค์เป็นผู้ดูแล

สำหรับรัสเซียนั้นการพบกันระหว่างนโปเลียนและซาร์อเล็กซานเดอร์ที่ 1 เป็นไปด้วยดีโดยนโปเลียนอนุญาตให้พระเจ้าซาร์ทรงมีสิทธิจัดการกับฟินแลนด์* และจักรวรรดิออตโตมันโดยเสรีซึ่งรัสเซียก็ดำเนินการโดยหันขวับตีฟินแลนด์จากสวีเดนเมื่อปี ค.ศ. 1808 และ ค.ศ. 1909 สวีเดนต้องยอมจำนนต่อรัสเซีย กษัตริย์สวีเดนต้องทรงสละราชบัลลังก์ให้โอรส กือชาร์ลส์ที่ 8 ซึ่งต้องสถาปนาแม่ทัพของนโปเลียนคือ จอมพลเบอร์นาดอตต์ เป็นรัชทายาท

ตั้งแต่ปี 1805 เป็นต้นมานั้น นับว่าจักรวรรดิฝรั่งเศสในสมัยนโปเลียน เจริญสุดขีด มีการจัดตั้ง อาณาจักรในอิตาลีภาคเหนือ ส่งพระอนุชาไปครองราชอาณาจักรเนเป็ลส์ ฮอลแลนด์ โดยทรงมีสันตะปาปากษัตริย์เดนมาร์กและกษัตริย์สเปนเป็นพันธมิตร นโปเลียนยกกองทัพเข้ายึดดินแดนเยอรมันเกือบทั้งหมดถึงกับประกาศไม่ยอมรับรองฐานะของจักรวรรดิโรมันอันศักดิ์สิทธิ์และในวันที่ 6 สิงหาคม 1806 จักรพรรดิฟรานซิสที่ 2 แห่งราชอาณาจักรโรมัน อันศักดิ์สิทธิ์ก็ทรงประกาศลาออกจากตำแหน่งจักรพรรดิ เป็นอันสิ้นสุดราชวงศ์และอาณาจักรอันเก่าแก่นี้ไปโดยปริยาย

ในปี ค.ศ. 1808 จักรพรรดินโปเลียนได้เตรียมการอภิเษกอนุชาคือ โจเซฟ เป็นกษัตริย์สเปนได้รับการต่อต้านจากชาวสเปนส่วนใหญ่ถึงกับจัดตั้งกองโจรพยายามทำลายล้างฝรั่งเศสทุกวิถีทาง อังกฤษส่งกำลังเข้าไปช่วยสเปน รวมทั้งปอร์ตุเกสด้วย โดยมีเซอร์อาร์เธอร์ เวลเลสีย์ (Sir Arthur Wellesley) ซึ่งต่อมาคือ Duke of Wellington เป็นแม่ทัพ เปิดฉากสงครามแหลม

*ทำสนธิสัญญาทิลสิต (The Treaty of Tilsit) กรกฎาคม 1807

ไอบีเรีย (Peninsular War) จนถึงปี ค.ศ. 1813 ฝรั่งเศสไม่สามารถยุติสงครามครั้งนี้ได้ ชำความยุ่งยากในด้านต่าง ๆ ก็ทวีขึ้นนับแต่การต่อต้านระบบภาคพื้นทวีป (Continental System) ของพระสันตปาปาไพอัสที่ 7 และรัสเซีย นโปเลียนจึงต้องประกาศสงครามกับรัสเซียเมื่อวันที่ 22 มิถุนายน 1812 รัสเซียผู้ด้วยการถอยหนี แล้วเผาเซบิียง และสัมภาระตามทางจนหมดสิ้น นโปเลียนต้องถอยทัพทำให้รัสเซียเห็นเป็นโอกาสร่วมมือกับออสเตรีย โปรตุเกส สวีเดน และอังกฤษ ทำสงครามเพื่อกำจัดนโปเลียนในปี ค.ศ. 1814 พันธมิตรยกกองทัพบุกฝรั่งเศส¹ ทำให้จักรพรรดินโปเลียนต้องทรงยอมจำนนที่ฟองแตนโบล (Fontainbleau) ยอมสละราชบัลลังก์และเสด็จไปประทับที่เกาะเอลบา (Eba) เป็นเวลาถึง 10 เดือน

พระเจ้าหลุยส์ที่ 18

พระอนุชาของพระเจ้าหลุยส์ที่ 16 คือเจ้านัแห่งโพรวองซ์ (Count of Provence) ได้รับการสถาปนาขึ้นเป็นพระเจ้าหลุยส์ที่ 18 * ประกาศยกเลิกธงสามสี เปลี่ยนเป็นธงสีขาว ดอกลิลาของราชวงศ์บูร์บองอีกครั้งหนึ่ง ชำราชสำนักเริ่มพยายามหันกลับไปสู่สภาพเก่าก่อนการปฏิวัติปี ค.ศ. 1789 ทำให้ประชาชนเริ่มไม่พอใจ นอกจากนี้ยังจ่ายเงินเดือนให้กับอดีตทหารของนโปเลียนเพียงครึ่งเดียวหรือไม่ก็หาทางปลดออก อนุญาตให้ขุนนาง และพระเรียกร้องที่ดินที่ขายให้ชาวนากันมาอีกด้วย

5.4 เหตุการณ์ร้อยวัน (The Hundred Days)

ในวันที่ 1 มีนาคม 1815 พระเจ้านโปเลียนจึงเสด็จหนีจากเกาะเอลบาเข้าถึงปารีสได้ในวันที่ 20 มีนาคม พระเจ้าหลุยส์ที่ 18 ต้องเสด็จหนีไปเบลเยียมปล่อยให้นโปเลียนยึดฝรั่งเศสไว้ได้อีกครั้งหนึ่งเวลานี้ได้ล่วงรู้ไปถึงพันธมิตรทั้งสี่คือ ออสเตรีย โปรตุเกส รัสเซีย และอังกฤษ ได้รวมตัวกันอีกครั้งหนึ่งเพื่อทำลายนโปเลียน ในการรบที่วอเตอร์ลู (Waterloo) เมื่อวันที่ 18 มิถุนายน 1815 ดยุคแห่งเวลลิงตันของอังกฤษเอาชนะนโปเลียนได้ นโปเลียนต้องประกาศสละราชบัลลังก์ถูกส่งพระองค์ไปเกาะเซนต์เฮเลนาจนสิ้นพระชนม์ในปี ค.ศ. 1821 และพระเจ้าหลุยส์ที่ 18² ได้เสด็จกลับคืนมาปกครองฝรั่งเศสอีก²

¹Delamar Jensen et al. **The World of Europe 1500 to 1815** (Missouri Forum Press, 1973), pp. 372-380

*King of France by the great Of God

²H.L. Peacock, **A History of Modern Europe 1789-1968**, pp. 74-75